

octorstitel.
jke, maar

chappelijke
ds, wordt
ogestemd.
ogeleeraren
le kwestie
ht weten-
an is niet
a prediken.
de candi-
dudent een
bezit om
ur daartoe
bul niet
ident Die-
erken zou
en wordt,
aad, maar
en the-
e verband
len onder-
en, die de
straks in
vare denk-
solen kwa-
nug zijn.
kerk haar
angt daar-
ereeniging
er draagt
eren voor
ie op zich-
nder al te
kan gaan.
doctoralen
Op enkels

aan, dat
te wat be-
de titel is
e absoluut
r Kampen
tal worden
Natuurlijk
de weten-
a doctors-
e gevallen,
wordt. In
Men denke
ndere Uni-

kt duidelijk
School nu
leunen. Er
een hoog-
waarschijn-
a de oude
een deel
heffen. Dat
aren in de
t de taak
dden door
talen een
e archa-
isch Latijn
geerte een
zijn slechts
n optreden
lenhoven?)
betwijfelen
van Over-
che School

ze oogen-
oplossing
Dan wordt
erken heb-
t, zullen ze
e Theologi-
en ze meer
e Woords?
van 's-Grav-
ling noemt,
ter belang,
araktierver-
or goeft ze
Universiteit
korter tijd
2.
mover de
doel juist
laten wat
s. Evenmin
hoe gaarne
lpt hij het
t ze daarbij
hun eigen-
er van hun

tof in onze
ezakt. Alle
al geleerd.
midlen, dat
idigen van
roken?
Groningen
r naar ge-

weten te stemmen, altijd een deel van onze men-
schen hinderen?

Immers neen.

Daarom zal het beste zijn, nu het voorstel niet
teruggenomen kan worden, dat de Generale Synode
verklaart het na de uitspraak van 's-Gravenhage
niet te kunnen behandelen.

Dan behoeven we althans niet vóór of tegen te
stemmen.

F. W. GROSHEIDE.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

De weelde.

Geruimen tijd geleden werd er in deze rubriek
op gewezen, dat een der voorwaarden voor econo-
mische opleving is het zich onthouden van weel-
deutgaven.

Een vriendelijk en hoog geacht briefschrijver uit
Indië vestigt er mijn aandacht op, dat men het
ook wel eens anders hoort. Zeer dikwijls wordt
er bij de bespreking van dit onderwerp op ge-
wezen, dat het nalaten van weeldeutgaven door
hen, die het betalen kunnen, werkloosheid en
malaise ten gevolge heeft, terwijl royale uitgaven
aan velen werk en brood geven.

Deze redenering heeft een schijn van recht en
omdat de kwestie algemeen belangstelling verdient
moge ik hier mijn zeer geachten correspondent van
antwoord dienen.

Feitelijk moeten wij om deze zaak scherp te zien,
even het geld weg denken.

Er zijn van het geld zeer veel definities in ge-
bruik. Men heeft het genoemd een ruilmiddel, een
beschikkingsmacht of ook wel een bon, waarvoor
goederen en diensten te verkrijgen zijn. Zooveel is
echter zeker, het geld is niet meer dan een tusschen-
schakel. Zij, die het liefhebben en zoeken, doen
dit niet om het geld zelf maar om de dingen, die
men er voor koopen kan.

Met geld kunnen wij ons kleeden noch voeden,
wij kunnen er geen huis van bouwen en ons er
niet mee vermaken.

De werkelijke rijkdom, dat zijn de goederen waar-
mee de menscheit hare behoeften vervult.

Zien wij nu de geheele wereld als een groote
economische eenheid, dan kan gezegd worden, dat
de menscheit per jaar te verteren heeft wat er
per jaar geproduceerd wordt.

Dit zelfde valt te zeggen van een volk en een
persoon. Nu kan oogenschijnlijk van dezen regel
worden afgeweken, doordat personen en volken
meer verteren dan hun inkomen bedraagt, doch
dit kan alleen tijdelijk geschieden en dan nog ten
koste van het kapitaal, dat in vroeger dagen ont-
stond, doordat er minder verteerd dan geprodu-
ceerd werd.

Aldus gezien is het ook lang niet onverschillig
welke zaken geproduceerd worden.

Stellen wij het geval, dat de totale productie-
capaciteit in staat is in de totale behoefte aan
noodzakelijke dingen te voorzien, dan zal, indien
25 pCt van de arbeidskrachten en grondstoffen
worden aangewend voor de productie van niet-nood-
zakelijke goederen, er een tekort aan noodzakelijke
goederen moeten ontstaan.

De productie van weelde zaken kan dus hooft
plaats hebben zonder arbeidskrachten en grond-
stoffen te ontnemen aan de productie der nood-
zakelijke levensbehoeften.

Wij mogen aannemen, dat op 't oogenblik de
productie-capaciteit veel grooter is, dan nodig zou
zijn om de meest dringende behoeften te dekken.

Vandaar dan ook, dat wij overal verschijnselen
zien van verspilling, ondoelmatigheid, productie-
beperking en weelde. Ons ondoelmatig distributie-
stelsel vraagt in ruime mate arbeidskracht en ka-
pitaal.

Legers en vloeten verslinden schatten en beperken
de productie.

De opzettelijke productiebeperkingen, toegepast
b.v. op rubber, thee, katoen en suiker en nog zeer
veel andere verschijnselen maken aannemelijk, dat
de algemeene productiecapaciteit meer dan vol-
doende is.

Het eventuele overschot kan, zooals uit de ge-
geven voorbeelden blijkt, op zeer onderscheiden
wijze worden aangewend. Het kan, om twee zaken
scherp tegenover elkaar te stellen, besteed worden
voor weeldeutgaven of om reserves te vormen,
die straks opnieuw kunnen dienen om de pro-
ductie-capaciteit te verhoogen.

Worden arbeidskrachten en grondstoffen gebruikt
voor de productie van weelddingen, dan kunnen
zij, die zich met deze productie bezighouden, daar-
aan in den regel wel goed verdienen. Vandaar,
dat plaatselijke of zelfs nationale welvaart zeer goed
op de productie van weeldevoorwerpen kan be-
rusten.

Dit schept voor velen den schijn, dat de weelde
de oorzaak van welvaart is. Het geld moet rollen
zegt men dan.

De grondstoffen, die gebruikt worden voor de
productie van weelde zaken worden echter ontrok-
ken aan den voorraad die beschikbaar is voor
de noodzakelijke productie en daarom zal deze
daardoor in prijs stijgen.

Hetzelfde geldt van de arbeidskrachten.

Naarmate dus meer aan weelde wordt wegge-

geven, zullen de noodzakelijke levensbehoeften in
prijs stijgen.

Wordt de productie-capaciteit voor zoover die
niet noodig is, aangewend voor de vorming van
kapitaal, dat straks opnieuw de productie kan doen
toenemen, dan zal daardoor de behoeftenvoorzien-
ing ruimer worden.

Dit alles zegt natuurlijk niets tegen de weelde
als zoodanig.

In de eerste plaats is het al onmogelijk de grens
te wijzen, die het noodzakelijke van de weelde
scheidt.

In de tweede plaats is er een zekere mate van
weelde nodig om de menschen tot productief wer-
ken te prikkelen. In menig leven zou de drijfveer
tot arbeid ontbreken, indien vaststond, dat het deel,
dat tot vertering beschikbaar is, niet grooter kon
worden.

Ook is de weelde niet zonder ideële waarde.
Mede door de weelde ontplooit zich het mensche-
lijk kennen en kunnen op een wijze die anders ondenk-
baar zou zijn.

Ondanks dit alles blijft het (en dat niet enkel
economisch), een zeer ernstig verschijnsel, dat in
alle kringen en standen de zucht naar weelde en
genot toeneemt, terwijl de tekorten van alle kanten
ons aangrijpen en een deel der menscheit met
grote moeite het strikt noodzakelijke kan machtig
worden.

Achter ons liggen jaren van geweldige vernie-
tigingskracht. Oude rijkdommen zijn verteerd, de
reserves in tientallen van jaren bijeengebracht zijn
binnen vijf jaar volkomen vernietigd.

De volken van West-Europa hebben méér gedaan
dan dat.

Zij hebben ook vernietigd wat er feitelijk nog
niet was en daardoor zijn in de plaats der vroegere
rijkdommen, schulden gekomen, die nu door harden
moeizamen arbeid in vele jaren moeten worden
aangezuiverd.

Nederland is daarbij nog in gunstige conditie, om-
dat het voor den oorlog gespaard bleef en toch
is ook in ons land het tekort op alle gebied schrik-
barend gegroeid.

De nationale schuld van den Staat die in 1910
even boven de 1100 miljoen uitkwam, was in 1925
even boven de 2900 miljoen gulden.

De totale schulden der provincies stegen in die-
zelfde jaren van de 24 miljoen tot de 173 miljoen.

En bij de gemeenten is het totaal der schulden dat
in 1910 bedroeg 409 miljoen, in 1924 gestegen tot
1529 miljoen.

Deze cijfers geven een beeld van de richting
waarin wij gaan. Voor tempering en belasting der
weelde is alle reden. Nauwgezette waarneming van
het beeld der moderne maatschappij roept in de
herinnering terug de teekening van Da Costa:

„— hier weelde ontwassen aan zichzelf, van
[buiten] bloeiend
en schitterend van jeugd, maar innerlijk
[verschoeiend]
en sapverdervend als een kanker, en, of 't waar,
der standen evenwicht met moedwil brekend. —
[daar]
gemor bij d' arbeid die geen brood geeft, jok dier
[handen]
geworpen om den hals van vrijen, waar de
[wanden]
van hitte blaakren dag en nacht, en eeuwge rook
de steden zwart verwt, en de ziel verstikt in
[smook. —]
Arnhem. E. VISSER.

LITERATUUR EN KUNST.

G. G. van As. †

In het midden der vorige week is te 's-Graven-
hage, waar hij de laatste jaren woonde, overleden
de voortreffelijke christelijke literator G. G. van
As, die onder zijn pseudoniem G. Schrijver in onzen
christelijken kring alom bekend was.

Sinds lang was hij ziek. Een zwaar lijden, dat
gaandeweg zijn karakter sloopte, had hem aan-
gegrepen. Aan zijn arbeid had hij zich moeten ont-
trekken en telkens iets moeten loslaten van het
vele werk, waaraan hij zich met zooveel toewijding
gaf, tot in zijn 51ste levensjaar, in den nauwelijks
begonnen herfst van het leven, het onvermijdelijke
einde kwam.

Aanvankelijk voor het onderwijs bestemd en te
Utrecht, zijn geboorteplaats, op school, ging hij al
spoedig een anderen koers en koos zich de jour-
nalistieke loopbaan. Hij kreeg een plaats op het
redactie-bureau van een lokaal blad en van
jongste bediende werkte hij zich door ijver en
inzicht spoedig omhoog. Na eenige jaren trouwen
dienst — die voor hem goede leerjaren waren —
aan „Het Nieuwe Dagblad” en „De Stichtsche Cour-
rant”, werd hij correspondent van het „Algemeen
Handelsblad”, om in 1908 een leidende positie in
de redactie van „De Nederlander” te verwerven.
Jarenlang was hij de schrijver van de Kamerover-
zichten in dat blad en, naar de heer Q. A. de
Ridder zegt, „de rechterhand” van den hoofdredac-
teur Lehman. Hij was ook een der bestuursleden
van den Journalistenkring en werd om zijn be-
kwaamheden zeer gewaardeerd, zóó, dat, toen hij
de journalistiek verwisseld had voor het school-

toezicht, het buitengewoon lidmaatschap van dien
kring hem werd aangeboden. Sinds 1920 was hij
inspecteur van het L. O., maar, ofschoon uit de
Redactie van „De Nederlander” getreden, hij bleef
toch insooverre aan zijn eerste liefde getrouw, dat
hij zijn vaste rubriek in „De Nederlander” hield.
En de verzorging van deze „Letterkundige Kroniek”
was een van de werkzaamheden, die hij tot het
laatst toe bleef vervullen. „Zijn couranten lagen
soms voor hem”, vertelt de Ridder, „en met ont-
zettend vermoeiende moeizaamheid trachtten zijn
vingers nog streepjes te zetten bij passages in
de lectuur, waar mogelijk „kopij in zal”.

Zoo was Van As met hart en ziel journalist.

Maar naast zijn journalistieke werkzaamheid staat
zijn uitgebreide literaire arbeid.

In zekeren zin loopt die met de eerste parallel.
Want zijn intrede in de journalistiek was eigenlijk
tegelijk zijn intrede in de Schrijverswereld. Als vele
auteurs (men denke b.v. aan Pennings) debuteerde
hij met feuilleton-verhalen in een klein blaadje,
aanstonds toen hij op zijn redactie-bureau gekomen
was. En sindsdien bleef hij schrijven: artikelen in
tijdschriften, schetsen, straks grootere verhalen en
romans. In „De Jongelingsbode” gaf hij wekelijks
zijn bekende brieven; in „Woord en Beeld” schreef
hij steeds vervolgverhalen; in „Ons Tijdschrift”,
later in „De Nederlander” plaatste hij regelmatig
zijn literaire essays en critieken.

Wie van dit alles iets gelezen heeft, heeft den
indruk behouden van goed doordacht en goed ge-
styleerd werk, dat een eigen stempel had en, wat
betreft de critieken, voortreffelijke leiding gaf. De
beteekenis, die het nu verdwenen „Ons Tijdschrift”
had, een tien- of vijftiental jaren geleden, toen de
christelijk literaire beweging in haar opkomst was,
is stellig voor een deel aan Van As' medewerking
te danken geweest.

De grootste waarde echter van zijn literairen
arbeid is gelegen in de schetsen en romans, die
hij gegeven heeft. Ik geloof, dat men niemand on-
recht doet, als men Van As den besten auteur
noemt van christelijk literaire boeken; een roman
als zijn „De lichte last” is althans in literair opzicht
door geen der later verschenen christelijke romans
overtroffen.

We kunnen in een kort artikel als dit alleen maar
de titels noemen van de boeken, die Van As ge-
schreven heeft, maar voor velen onzer lezers zal
ongetwijfeld het weer-zien van die titels de her-
innering wakker roepen aan boeiende, dankbaar
genoten lectuur, die verrijkenden en verdiependen
invloed heeft gehad.

Van As' eerste roman was „Het Eenzame Pad”,
een verhaal, dat vooral om zijn treffende werke-
lijkeidswaergave en zijn echt-christelijken geest de
aandacht trok van den toen nog niet rijk-bedeelden
christelijken lezerskring. Daarna volgden „Ontwa-
pend” en de schetsenbundels „Vage Figuren” en
„Hoogtijden”. Intusschen was ook uit een jeugd-
verhaal, dat hij nog vóór zijn twintigste jaar ge-
schreven had, de historische roman „Stormgetij”
gegroeid, die nog altijd als een der beste histori-
sche romans van de latere jaren gelden kan, en
was fragmentarisch in „Ons Tijdschrift” de publi-
catie begonnen van zijn voornaamste werk „De
lichte last”.

Querido, de meedoogenlooze criticus, wijdde aan
dit boek een uitvoerige bespreking. Hij had zijn
aanmerkingen (men leze het artikel maar eens na
in den eersten bundel „Letterkundig leven”, pag.
210 vlgg.), ernstige critiek zelfs op de conceptie
en de uitwerking, maar hij erkende toch, dat er
„veel fijnheid leeft in de waarneming en soms een
zeer bekorende verinniging van het geziene”...
„De Schrijver doorkijkt de menschen stuk voor
stuk”, zoo zegt hij, „en hij doordringt velen tot
in de kern” en hij prijst „de zachte en soms heel
fijne penseeling van kleine scenetjes, de meestal
voortreffelijke, zuivere psychologie”. En ook Carel
Scharten, niet minder gezaghebbend criticus, wijdde
aan dit boek een waardevolle recensie.

Men kan veilig zeggen, dat „De Lichte Last”
het meesterstuk is van de nieuwere christelijke lite-
ratuur, een volkomen literaire christelijke ro-
man, werkelijke christelijke kunst. Het is bekend,
dat het boek niet in al de geleidingen van onzen
christelijken kring met onverdeelde sympathie is
ontvangen. Sommigen stootten zich aan al te ge-
trouwe realiteitsweergave en aan een in een chris-
telijk boek „niet voegende” bewoording. „t Komt mij
evenwel voor, dat zulk een beoordeling onjuist
is, dat daarbij te weinig gelet is op den christelijken
geest van den roman en door enkele details, die
hoevendien voortvloeiden uit de getrouwe psycho-
analyse der werkelijkheid en alszoodanig uit lite-
rair oogpunt zeker niet te misprijzen zijn, de hoofd-
zaak, het thetische van den roman, uit het oog
verloren werd.

Van As' laatste werk was zijn autobiografische
schetsenbundel „Jobbes avontuurlijke Jeugd”, een
boek, dat de uitnemende eigenschappen van den
Auteur, dat wat Querido als de verdienste van
„De lichte last” aanmerkte, nog eens weer duidelijk
aan het licht deed komen, al stond het boek als
literair werk niet zoo hoog als de genoemde roman.

Samen genomen, vormen de romans van Schrij-
ver een belangrijk onderdeel van onze christelijke